

MILJØDIREKTORATET
Postboks 5672 Torgarden
7485 Trondheim

Vår ref.:
2020094407-17
(Bes oppgitt ved henvendelse)
Deres ref.:
2014/12298
Dato:
29.09.2023

Status for gjennomføring av tiltak i handlingsplanen for lokal luftkvalitet i Kristiansand

Viser til brev datert 14.07.2023 (ref. 2014/12298) der Miljødirektoratet ber kommuner med tiltaksutredningsplikt om å rapportere på status av gjennomføring av tiltak.

I Kristiansand kommunen er det utløst tiltaksutredningsplikt for svevestøv (PM₁₀) og nikkel.

Overskridelser av øvre vurderingsterskel for PM₁₀, ved veinær målestasjon, over flere år har Kristiansand kommunen har utløst plikt til å utarbeide en [tiltaksutredning for lokal luftkvalitet](#), rettet mot svevestøv (PM₁₀). Under følge en kort redegjørelse for gjennomføring tiltak som ligger i den [vedtatte i handlingsplanen](#). Fullstendig oversikt over status for gjennomføring av tiltak ligger i vedlagt er handlingsplan.

Overskridelser av målsetningsverdig for nikkel, ved industri målestasjon ved Glencore Nikkelverk, over flere år har utløst plikt til å utarbeide en tiltaksutredning for lokal luftkvalitet, rettet mot nikkel. Vedlagt er status for gjennomføring av tiltak i handlingsplanen til Glencore Nikkelverk.

Målinger av luftkvalitet tyder på at den økte innsatsen for bedre luftkvalitet hadde en positiv effekt på både svevestøv- og nikkelforurensningsnivåer.

Status for gjennomføring av tiltak for å redusere svevestøv forurensning

For å følge opp tiltaksutredningen med tilhørende handlingsplan for bedre lokal luftkvalitet (vedtatt i Bystyret 15.09.2021, sak 220/21) og for å holde luftforurensningsnivåer under grenseverdier i forurensningsforskriften (som har blitt strengere f.o.m. 1. januar 2022) har kommunen m.fl. gjennomført flere tiltak.

Noen av de viktigste tiltakene rettet mot forurensning fra vei var [piggdekkgebyr](#) (vinter 2021/2022 og 2022/2023) og [panteordning for gamle piggdekk](#) (2021-2024), for å øke piggfriandel. Andre viktige tiltak for å redusere forurensning fra vei var økt veirenhold og støvdempende tiltak og mange forskjellige trafikkreduserende tiltak.

Kommunen har også jobbet med tiltak mot forurensning fra vedfyring, ved å stimulere til utskiftning fra gamle til rentbrennende vedovner ([Panteordning for gamle ikke-rentbrennende ildsteder](#)), riktig fyringsteknikk og redusert behov for vedfyring

(energiltak eks. - [Energiportalen](#)). Kommunen har deltatt på et forskningsprosjekt [NordicPath](#) hvor vedfyring har vært sentralt tema.

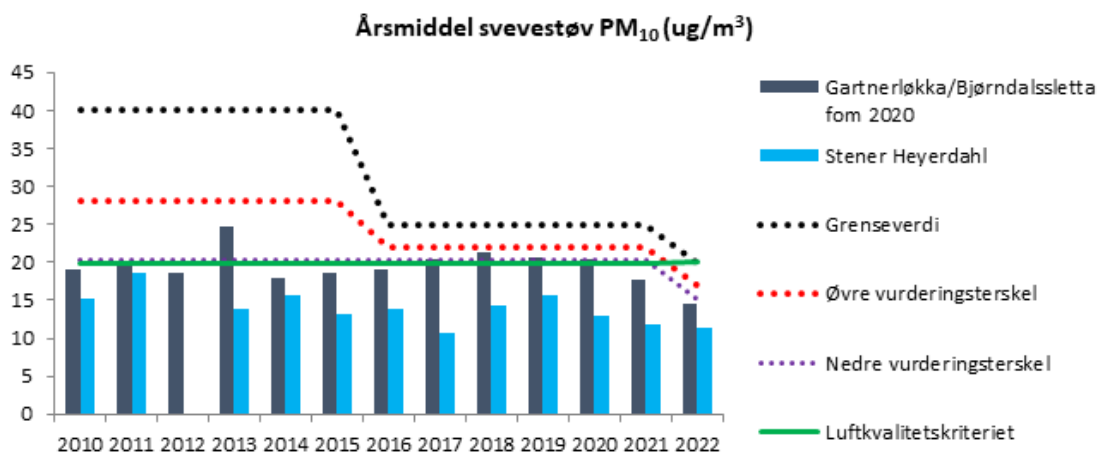
Det har også vært økt fokus på luftkvalitet i arealplanlegging og på støvhåndtering fra bygg- og anleggsprosjekter.

Den store endringen i handlingsplanen er avvikling av piggdekkgebyr fra våren 2023. Piggdekkgebyr har vært et viktig tiltak i handlingsplanen. I forbindelse med avviklingen har COWI utarbeidet rapport med faglig vurdering hvilken konsekvens vil avvikling ha for luftkvalitet og hvilke kompensierende tiltak er aktuelle. Rapporten er vedlagt. Fremover blir det økt fokus på kompensierende tiltak, særlig veirenhold og støvdemping.

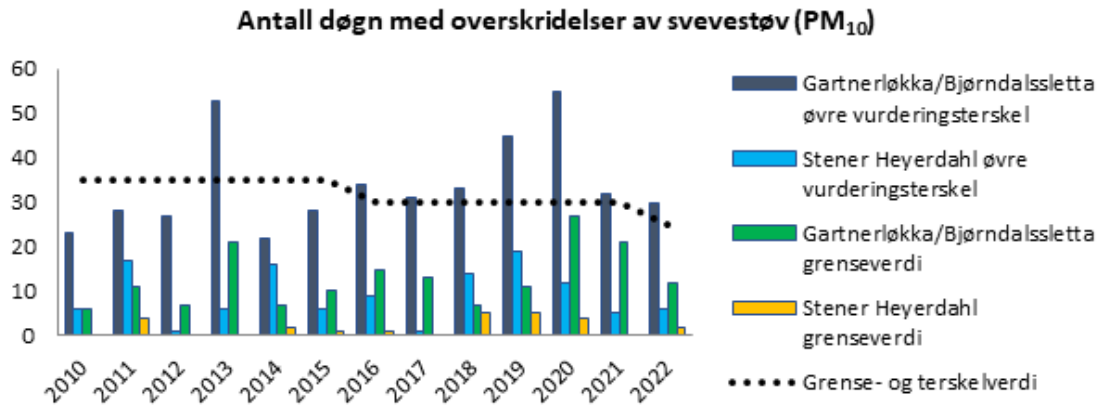
Ved endringer i handlingsplanen skal kommune i utgangspunktet lage en ny oppdatert handlingsplan. Endringer går hovedsakelig på avvikling av piggdekkgebyr og økt veirenhold og støvdemping. Vi mener at disse endringer er godt nok politisk forankret gjennom prosessen med avvikling av gebyr for bruk av piggdekk, slik at det ikke er behov for nytt politisk vedtak knyttet til disse endringer. Kommunen vil levere revidert tiltaksutredning med politisk vedtatt handlingsplan i 2025.

Effekten av gjennomførte tiltak på svevestøv (PM₁₀) forurensningsnivåer

Hovedkildene til luftforurensning i Kristiansand er utslipp fra transport og vedfyring. Det er svevestøvnivåene som er den største utfordringen. Målingene viser at grenseverdien i forurensningsforskriften for svevestøv (PM₁₀) overholdes, men forurensningsnivået ligger fortsatt over øvre vurderingsterskel. Trenden viser at det har vært forbedring de to siste årene. Det har særlig vært stor reduksjon i antall dager med høye svevestøvnivåer ved den veinære målestasjonen ved Bjørndalssletta.

Figur 1: Resultater av målinger for svevestøv (PM₁₀) i Kristiansand. Grenseverdien i forurensningsforskriften overholdes. Gjeldende årsgrenseverdi for svevestøv i henhold til forskriften er 20 µg/m³. I tillegg vises øvre og nedre vurderingsterskel som utløser plikter iht. forskriften, og luftkvalitetskriteriet som er nivåer som de aller fleste kan utsettes for uten at det oppstår skadevirkninger på helse (trygg luft). Grenseverdi for årsmiddel ble senket ned fra 25 µg/m³ til 20 µg/m³ fra 01.01.2022.

Figur 2: Resultater av målinger for svevestøv (PM10) i Kristiansand. I henhold til forskrift, skal døgn grenseverdier for svevestøv (PM10) ikke overskrides mer enn 25 ganger i året. I tillegg vises øvre vurderingsterskel som utløser plikter iht. forskriften (eks. utarbeidelse av tiltaksutredning). Antall dager som kan overskride døgn grenseverdi ble redusert fra 30 til 25 ganger i året fra 01.01.2022.

Døgn grenseverdier ($50 \mu\text{g}/\text{m}^3$) for svevestøv (PM10) skal ikke overskrides mer enn 25 ganger i året (30 ganger før 2022). De fleste overskridelser skjer i vintersesongen. I tabellen under er informasjon om antall overskridelse i perioden fra 1. november til 30. april mellom 2019-2023. Det har vært stor nedgang i antall dager med høye svevestøv verdier den siste vinteren. Piggdekkgebyr, økt veirenhold, fukting av vei med magnesium klorid og andre tiltak kan ha bidratt til dette, men værtypen har også spilt en rolle.

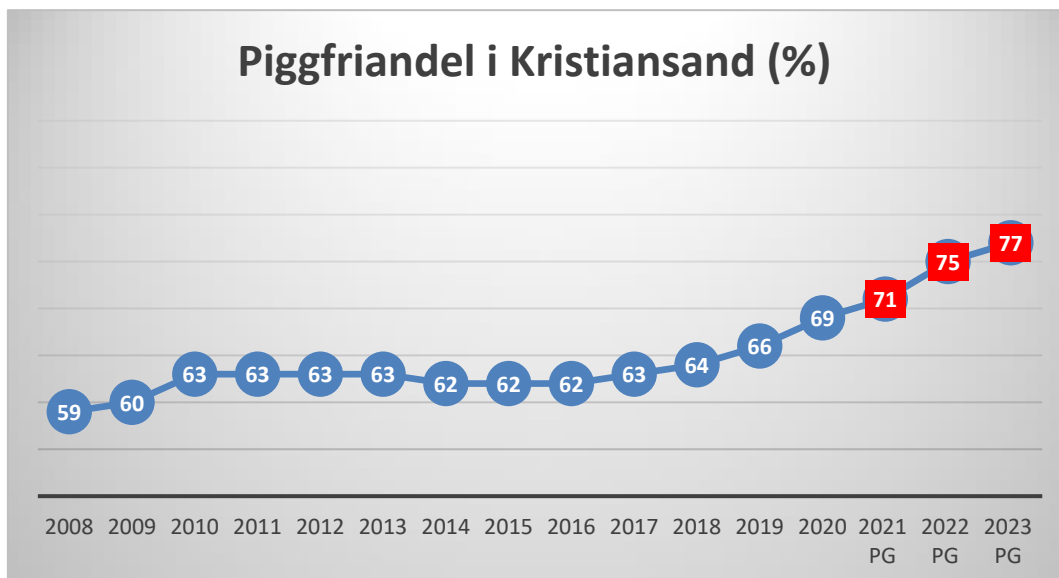
Vinterperiode 2019/20	Bjørndalssletta	Stener Heyerdal
2019/2020	22	2
2020/2021	20	2
2021/2022	13	2
2022/2023	4	0

Tabell 1: Antall døgn med overskridelser av døgn grenseverdier ($50 \mu\text{g}/\text{m}^3$) for svevestøv (PM10) i perioden 1. november til 30. April

Figur 3: Målte døgnverdier på Bjørndalssletta i vinterperioden 01.11.2022 – 30.04.2023.

Tiltakene for å øke piggfriandel virket til å ha hatt en god effekt. [Nasjonale piggdekkte tellinger](#) viser at Kristiansand har hatt størst økning i andelen som kjører piggfritt i perioden 2021-2023. Økning var hele seks prosent på to år, til 77 prosent. Vedtatt mål er piggfriandel på 85 prosent.

Figur 4: Andel piggfrie dekk i Kristiansand 2008 – 2023. Piggdekkgebyr har vært i Kristiansand i to vintersesonger 2021/2022 og 2022/2023. PG i diagram er forkortelse for piggdekkgebyr.

Avviklingen av piggdekkgebyr og kompenserende tiltak

Bystyret vedtok 8. juni 2022 å avvikle ordningen med piggdekkgebyr (sak 113/22), og søkte Vegdirektoratets tillatelse til dette den 28. september 2022. Vegdirektoratet fattet den 20. oktober 2022 vedtak om å avslå søknaden, og dette vedtaket ble pålagt 11. november 2022, med forespørsel om utsatt iverksettelse. Utsatt iverksettelse ble avslått den 29. november 2022. Etter ny vurdering av søknaden om avvikling informerte Vegdirektoratet (brev datert 09.02.2023) at de opprettholder vedtak av 20. oktober 2022 og klagen oversendes Samferdselsdepartementet (SD) for endelig avgjørelse.

I avgjørelsen fra SD godkjennes avvikling av piggdekkgebyret, men forutsetter at Kristiansand kommune vil sette i verk kompenserende tiltak for avviklingen av piggdekkgebyrordningen, slik som kommunen har forpliktet seg til i søknaden om avviklingen.

I klagen som ble behandlet og vedtatt av bystyret er det anført følgende momenter for at piggdekkgebyrordningen avvikles:

- 1) Kristiansand kommune vil overholde grenseverdiene for svevestøv, og kommunen har et mål om å oppnå en piggfriandel på 85 %.
- 2) Bystyret ønsker ikke å bruke gebyr for bruk av piggdekk som et virkemiddel. Bystyret mener at dette er en ordning som er sosialt urettferdig. For å kompensere for bortfall av piggdekkgebyret som et tiltak, vil kommunen påta seg ansvaret for å samhandle med Agder fylkeskommune og Statens vegvesen om et tilstrekkelig forsterket renhold og andre aktuelle tiltak for å redusere graden av svevestøv.
- 3) Bystyret har lagt til grunn at kommunen tar det økonomiske ansvaret for kostnader ved kompenserende tiltak ved opphør av piggdekkgebyret, begrenset oppad til fem millioner kroner årlig i forsterket vask og renhold.
- 4) Kristiansand kommune vil stimulere til reduksjon av piggdekk i trafikken, ved å videreføre ordningen med pant for piggdekk. Pr. i dag gis det kr. 400 pr. dekk i piggdekkpant. Ordningen vil bli vurdert på bakgrunn av erfaringer.
- 5) Kristiansand kommune vil utarbeide ny handlingsplan for luftkvalitet, som viser at kommunen kan oppnå grenseverdiene for luftkvalitet ved andre tiltak enn å bruke gebyr for bruk av piggdekk.

(Viser til: Vedtak bystyret, 09.11.2022, Sak 233/22,)

Etablering av samarbeidsgruppe for bedre luftkvalitet

For å følge opp vedtak fra bystyret, er det etablert en samarbeidsgruppe med representanter fra Statens vegvesen, Agder fylkeskommune og Kristiansand kommune (Ingeniørvesenet og Miljøvernenheten).

Det er tre veieiere som koordinerer innsatsen for å sørge for at kravene til luftkvalitet som er fastsatt i lov overholdes. Dette krever både koordinering av aktuelle tiltak og av finansiering / budsjettering for at tiltakene blir gjennomført for å sikre tilstrekkelig god luftkvalitet.

Samarbeidsgruppen har klarlagt at det er særlig økt innsats knyttet til veirenhold og støvdemping som er aktuelle. Kommunen har lagt til grunn at det er veieier som må ta ansvaret for å overholde kravene til luftkvalitet, men at kommunen i en overgangsfase er forberedt på å ta noe av ansvaret for kompensierende tiltak frem til dette blir innarbeidet i rutiner og budsjetter.

Statens vegvesen arbeider nå med å inngå ny driftskontrakt, som vil bli et viktig verktøy for kunne gjennomføre bedre og hyppigere tiltak, ved behov, i tillegg til et fast renholdsregime. Fylkeskommunen gjennomgår sine kontrakter og vil vurdere mulige endringer i ruter og frekvens. Likeledes vil kommunen ved Ingeniørvesenet ha et samarbeid med Miljøvernenheten om aktuelle tiltak på kommunens veier og grunn.

Med hilsen

Stein Erik Watne
Enhetsleder

Alena Bohackova
Miljørådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og gyldig uten underskrift

Kopi: STATSFORVALTEREN I AGDER, Postboks 504, 4804 ARENDAL
 AGDER FYLKESKOMMUNE, Postboks 788 Stoa, 4809 ARENDAL
 STATENS VEGVESEN, Postboks 1010
 Nordre Ål, 2605 LILLEHAMMER